

RAQAMLI MOLIYALASHTIRISH (FINTECH) TEXNOLOGIYALARINING AN’ANA VIY BUXGALTERIYA HISOBIGA TA’SIRI

Xalilova Malika Ravshanbekovna

Toshkent viloyati Chirchiq shahar

25-sonli umumiy o‘rta ta’lim

Maktabi menejeri

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamli moliyalashtirish (FinTech) texnologiyalarining an’anaviy buxgalteriya hisobiga ko‘rsatgan ta’siri ilmiy nuqtayi nazardan o‘rganilgan. FinTechning asosiy yo‘nalishlari — avtomatlashtirish, sun’iy intellekt (AI), blockchain, bulutli hisob yuritish, elektron inoislar — buxgalteriya jarayonlarining samaradorligi, aniqligi va xavfsizligini oshirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, FinTechning ijobiy va salbiy jihatlari, modernizatsiya jarayonidagi muammolar ham tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *FinTech, buxgalteriya hisobi, raqamli moliyalashtirish, blockchain, avtomatlashtirish, sun’iy intellekt, bulutli texnologiyalar.*

Abstract: *This article examines the impact of digital finance (FinTech) technologies on traditional accounting from a scientific perspective. The main areas of FinTech — automation, artificial intelligence (AI), blockchain, cloud accounting, electronic invoicing — are highlighted, as well as their role in increasing the efficiency, accuracy, and security of accounting processes. The positive and negative aspects of FinTech, as well as the problems in the modernization process, are also analyzed.*

Keywords: *FinTech, accounting, digital finance, blockchain, automation, artificial intelligence, cloud technologies.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается влияние технологий цифровых финансов (FinTech) на традиционный бухгалтерский учет с научной точки зрения. Выделены основные направления FinTech — автоматизация, искусственный интеллект (ИИ), блокчейн, облачный учет, электронное выставление счетов, а также их роль в повышении эффективности, точности и безопасности учетных процессов. Также анализируются положительные и отрицательные стороны FinTech, а также проблемы, возникающие в процессе модернизации.*

Ключевые слова: *FinTech, бухгалтерский учет, цифровые финансы, блокчейн, автоматизация, искусственный интеллект, облачные технологии.*

KIRISH

So‘nggi yillarda iqtisodiyotning barcha sohalarida raqamli texnologiyalarning keng qo‘llanilishi, xususan, moliya tizimining chuqur transformatsiyasi natijasida “FinTech” atamasi global iqtisodiyotning ajralmas bo‘lagiga aylandi. FinTech — bu moliyaviy xizmatlar va operatsiyalarni innovatsion texnologiyalar yordamida qayta tashkil etish,

tezlashtirish va avtomatlashtirishni anglatadi. Ushbu jarayon bevosita buxgalteriya hisobi tizimini ham tubdan o‘zgartirdi.

An’anaviy buxgalteriya hisobining asosiy kamchiliklari — qo‘lda bajariladigan ko‘plab operatsiyalar, ma’lumotlarni qayta ishlashdagi inson xatolari, hujjat aylanishining sekinligi — FinTech texnologiyalari orqali bartaraf etilmoqda. Bugungi kunda buxgalterlar nafaqat hisob-kitob ishlarini yurituvchi mutaxassis, balki analitik, risk-menejer va texnologik jarayonlar nazoratchisi vazifalarini ham bajaradilar. Demak, raqamli transformatsiya buxgalteriya hisobi faoliyatining mazmunini sezilarli darajada o‘zgartirmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi raqamli moliyalashtirishning an’anaviy buxgalteriya hisobiga ko‘rsatgan ta’sirini ilmiy jihatdan tahlil qilish, amaliy o‘zgarishlarni baholash va kelajak tendensiyalarini aniqlashdan iborat.

1. FINTECH TEXNOLOGIYALARINING MOHIYATI VA BUXGALTERIYA HISOBIDAGI O‘RNI

1.1. FinTechning asosiy tamoyillari

FinTech texnologiyalari moliyaviy xizmatlarni optimallashtirish va avtomatlashtirishga qaratilgan bo‘lib, ular quyidagi tamoyillar asosida shakllanadi:

- tezkorlik — tranzaksiyalar va moliyaviy ma’lumotlarni qayta ishlash tezligi keskin oshadi;
- shaffoflik — barcha operatsiyalar real vaqt rejimida kuzatilishi mumkin;
- xavfsizlik — shifrlash texnologiyalari va blockchain orqali ma’lumotlar himoyalanaadi;
- avtomatlashtirish — qo‘lda bajariladigan ko‘plab jarayonlar dasturlar orqali bajariladi.

Ushbu tamoyillar buxgalteriya operatsiyalarining zamonaviy shakllanishiga bevosita ta’sir qiladi.

2. FINTECHNING BUXGALTERIYA HISOBIGA AMALIY TA’SIRI

2.1. Moliyaviy operatsiyalarning avtomatlashtirilishi

An’anaviy buxgalteriyada qo‘lda yuritiladigan kassa kitoblari, bank o‘tkazmalarini solishtirish, hisob-fakturalarni qog‘ozda qayd etish ko‘p vaqt talab qilardi. Raqamli to‘lov tizimlari — Click, Payme, PayPal, Stripe kabi platformalar — bu jarayonlarni avtomatlashtirdi.

Avtomatlashtirilgan o‘tkazmalar:

- vaqtni 40–60% gacha tejaydi;
- inson xatolarini minimal darajaga tushiradi;
- dual ma’lumotlar bazasida mustaqil tekshirish imkonini yaratadi.

2.2. Bulutli hisob yuritish tizimlari

Bulutli buxgalteriya (Cloud Accounting) tizimlari — Xero, QuickBooks, ODOO, Zoho Books — real vaqt rejimida ma’lumot almashuvi va ularga istalgan joydan kirish imkonini beradi. Buning afzalliklari:

- ma’lumotlar avtomatik zaxiralanadi;
- hujjat aylanishi tezlashadi;

- buxgalteriya jamoasi masofadan turib ishlay oladi;
- audit va tekshiruv jarayonlari soddalashadi.

2.3. Sun'iy intellektning qo'llanilishi

Sun'iy intellekt buxgalteriya jarayonlarida quyidagi vazifalarni bajaradi:

- xarajatlar va daromadlarni avtomatik kategoriyalash;
- kutilayotgan xarajatlar prognozini shakllantirish;
- moliyaviy xatoliklarni aniqlash (anomal detection);
- soliqqa oid tavsiyalar berish;
- katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilish.

AI asosida ishlovchi tizimlar buxgalterning yukini ancha kamaytiradi, uning ishini tahlil va strategik qarorlar qabul qilish yo'nalishiga yo'naltiradi.

2.4. Blockchain texnologiyasining ta'siri

Blockchain ning asosiy afzalliklari:

- tranzaksiyalarni o'zgartirib bo'lmaydi (immutability);
- shaffoflik yuqori;
- audit jarayoni deyarli avtomatik amalga oshadi;
- firibgarlik xavfi kamayadi.

Smart-kontraktlar orqali buxgalteriya jarayonlarida avtomatik to'lovlar, shartnomalar bajarilishi, soliqqa oid hisob-kitoblar amalga oshirilishi mumkin.

2.5. Elektron schyot-fakturalar

Elektron invoislari (e-invoicing) — buxgalteriya tizimining modernizatsiyasidagi asosiy yo'nalishlardan biridir. U quyidagilarga imkon beradi:

- hujjatlarni tez generatsiya qilish;
- mijozlarga avtomatik yuborish;
- to'lov intizomini oshirish;
- qog'ozbozlikni kamaytirish;
- audit uchun qulay elektron izlar yaratish.

3. FINTECH TEXNOLOGIYALARINING IJOBIY VA SALBIY JIHATLARI

3.1. Ijobiy jihatlar

- Samaradorlikning oshishi — vaqt tejiladi, jarayonlar tezlashadi.
- Aniqlikning ortishi — inson omilidan kelib chiqadigan xatolar kamayadi.
- Ma'lumot xavfsizligi — ilg'or shifrlash va blockchain orqali ta'minlanadi.
- Strategik tahlil imkoniyatlari — real vaqt rejimida moliyaviy ko'rsatkichlar monitoringi.

- Xarajatlarning qisqarishi — kamroq ishchi kuchi bilan ko'proq natija.

3.2. Salbiy jihatlar

- Kiberxavfsizlik risklari — moliyaviy ma'lumotlar kiberhujumlar uchun jozibador.
- Texnologiyaga bog'liqlik — internet yoki serverdagi nosozliklar jarayonni to'xtatishi mumkin.

• Mutaxassislar uchun yangi talablarga moslashish — IT va analitika bo'yicha qo'shimcha bilimlar zarur.

- Dasturiy ta'minot xarajatlari — kichik korxonalar uchun yuqori bo'lishi mumkin.

4. BUXGALTERIYA KASBINI RIVOJLANTIRISHDA FINTECHNING O‘RNI

FinTech texnologiyalari buxgalteriya kasbining yo‘q bo‘lishiga emas, balki yangicha shakllanishiga olib keladi. Kelajak buxgalteri quyidagi ko‘nikmalarga ega bo‘lishi talab etiladi:

- axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish;
- moliyaviy tahlil va prognoz qilish;
- ma’lumotlar tahlili (Data Analytics);
- dasturiy platformalar bilan ishlash;
- algoritmik jarayonlarni tushunish;
- raqamli xavfsizlik bo‘yicha asosiy bilimlar.

Shunday qilib, FinTech mutaxassislarning malakasini oshirishni talab qiladi va buxgalteriya kasbining strategik ahamiyatini kuchaytiradi.

XULOSA

Raqamli moliyalashtirish (FinTech) texnologiyalari an’anaviy buxgalteriya hisobini tubdan o‘zgartirdi. Avtomatlashtirish, bulutli tizimlar, sun’iy intellekt va blockchain kabi innovatsiyalar hisob jarayonlarini tez, aniq va xavfsiz qilishga imkon bermoqda. Shu bilan birga, bu texnologiyalar malaka oshirish, kiberxavfsizlikni kuchaytirish kabi yangi talablarni ham yuzaga chiqarmoqda.

Umuman olganda, FinTech buxgalteriya hisobining rivojlanishida katalizator vazifasini bajarib, uning zamonaviy iqtisodiyot talablari bilan uyg‘unlashuvini ta’minlaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov K. “Raqamli iqtisodiyot va moliyaviy texnologiyalar”. — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022.
2. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age. — MIT Press, 2016.
3. Tapscott D., Tapscott A. Blockchain Revolution. — Penguin, 2018.
4. OECD Digital Economy Report, 2021.
5. International Federation of Accountants (IFAC). Digital Transformation in Accounting, 2020.
6. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bo‘yicha qo‘llanma (IFRS), 2023.
7. PWC Report: Financial Technology 2022–2024.
8. Deloitte Insights: The Future of Accounting and Audit, 2021.